

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки



Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет



№ 5, 2011 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 658.152.011.46

Ю. І. Шевчук,  
студент, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського  
Д. Л. Пирогов,  
старший викладач кафедри економіки,  
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

## ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Стаття присвячена дослідженню ефективності використання основних виробничих фондів промислового підприємства. Проведено аналіз ефективності використання основних засобів, виявлено проблеми, визначено шляхи їх подолання.*

*The article is sanctified to research of efficiency of the use of capital productive assets of industrial enterprise. The analysis of efficiency of the use of the fixed assets is conducted, found out problems, the ways of their overcoming are certain.*

**Ключові слова:** основні фонди, знос основних засобів, фоновіддача, амортизаційна політика.

**Keywords:** fixed assets, wear of the fixed assets, fixed assets ratio, depreciation policy.

**Вступ.** Машинобудування — провідна галузь промисловості, яка забезпечує випуск різноманітних машин і устаткування для багатьох галузей господарства і населення. Машинобудування визначає науково-технічний прогрес у національній економіці, забезпечує її технічне переозброєння, інтенсифікацію і підвищення ефективності всього суспільного виробництва.

Економічна діяльність промислових підприємств в Україні відбувається в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, що обумовлює необхідність раціонального використання наявних у них основних засобів. Отже, перед підприємствами стають завдання домогтися підвищення використання наявних основних засобів і насамперед їх активної частини, в часі і за потужністю, тобто мова йде про підвищення рівня інтенсивного їх використання. Для вирішення цього завдання та отримання відчутних результатів у діяльності підприємства повинні бути розроблені конкретні засади, спрямовані на поліпшення використання основних засобів, практичне застосування яких дасть змогу використовувати наявні на підприємствах резерви підвищення їх ефективності.

З розвитком науково-технічного прогресу в промисловості, підприємства постійно знаходяться в стані освоєння нової техніки, оновлення асортименту і номенклатури продукції. Це призводить до того, що моральний знос основних засобів настає швидше, ніж фізичний. Тому актуальним є питання вдосконалення амортизаційної політики промислових підприємств.

Так, особливості організації та функціонування підприємств машинобудування в Україні розглядалися такими діячами: В.М. Кубійович, В.С. Білецький, А.Г. Косілова, Р.К. Мещеряков [5].

**Постановка задачі.** Метою даної статті є дослідження й поліпшення ефективності використання основних виробничих фондів промислового підприємства на базі промислового підприємства машинобудівної галузі — і ВАТ «Крюківський вагонобудівний завод» (далі — ВАТ «КВБЗ»).

**Результати.** ВАТ «Крюківський вагонобудівний завод» є одним з найбільших і найстаріших виробників транспортних засобів, в першу чергу залізничного рухомого складу, в Україні. Багаторічний досвід крюківських вагонобудівників об'єднав в собі краще, що було досягнуто в минулому, з можливостями і досягненнями сьогодення. Крюківський вагонобудівний завод — це високотехнологічне підприємство з повним циклом виробництва — від генерованої комерційної і технічної ідеї, до постачань готових виробів. ВАТ «КВБЗ» є єдиним підприємством в Україні, яке освоїло серійний випуск пасажирських та вантажних вагонів [6].

Одна з особливостей нинішнього виробництва підприємства — можливість швидкого переналадження на випуск нової продукції. Приклад цьому — освоєний у найкоротші терміни (2002) промисловий випуск вітчизняних пасажирських вагонів і право стати базовим підприємством з їх виготовлення. Також з 2003 року розпочалося проектування вітчизняного метропотяга і виготовлення в 2005 року першого головного та проміжного вагонів. І з 2006 року розпочато його випробування. 20 січня 2009 року потяг вже в дослідній експлуатації на Сирецько-Печерській лінії, Київського метрополітену. 22 березня 2010 року в Київ прибув перший серійний потяг для Київського метрополітену [4].

Обсяг виробництва та реалізації вагонів ВАТ «КВБЗ» в грошовому вираженні збільшується щороку. Це свідчить про збільшення обсягів попиту на них.

Таблиця 1.  
Обсяги виробництва та реалізації вагонів за 2007-2009 рр., тис.грн.

Види продукції	2007	2008	2009
Піввагони	351940	373481	402162
Цементовози	236230	253081	261603
Пасажирські вагони	210525	238037	252604
Усього	798692	864599	916369

З кожним роком зростають суми чистих прибутків підприємства. Це обумовлено тим, що спостерігається більш стрімке зростання валових доходів, ніж валових витрат.

Таблиця 2.  
Фінансові результати діяльності за 2007-2009 рр., тис.грн.

Показники	2007	2008	2009
Доход від реалізації продукції	1209199	2183448,4	3580049
Собівартість реалізованої продукції	945973,3	1700251	2512676
Чистий прибуток	92409,4	199935,2	399994

Собівартість реалізованої продукції ВАТ «КВБЗ» збільшується в основному за рахунок збільшення амортизації. Проведений аналіз нарахування та використання амортизації показав, що підприємство не використовує нараховану амортизацію на відновлення і розширення виробництва, тому шороку зростає розрив між реальним зносом і фінансовими можливостями відновлення основних засобів, що призводить до погіршення його фінансового становища.

Підприємство використовує прямолінійний спосіб нарахування амортизації основних засобів: не враховуються моральний знос і відмінності виробничої потужності основних виробничих фондів в різні роки їх експлуатації, необхідно збільшувати витрати на ремонт в останні роки служби. На нашу думку, керівництву підприємства слід змінити прямолінійний метод амортизації на прискорений, що дозволить:

- прискорити процес оновлення основних засобів на підприємстві;
- накопичити достатні кошти для технічного переозброєння та реконструкції виробництва;
- зменшити податок на прибуток;
- підтримувати основні кошти на високому технічному рівні.

Для поліпшення амортизаційної політики даного підприємства, на нашу думку, необхідно, враховуючи світовий досвід, поступово переходити до самостійного встановлення термінів використання основних засобів та ліквідаційної вартості. На перехідному етапі основні засоби, залежно від функціонального призначення, слід включити до груп, у яких встановити мінімальні й максимальні терміни використання. А в межах груп можна дозволити самостійно обирати терміни корисного використання. Це дозволить отримати об'єктивну інформацію про стан основних засобів та розмір нарахованої амортизації. Впровадження цього підходу потребує розробки класифікації основних засобів за термінами корисного використання на рівні Кабінету Міністрів України [2].

З кожним роком основні фонди ВАТ «КВБЗ» в грошовому вираженні збільшуються. Це обумовлюється розширенням обсягів виробництва продукції. Позитивною динамікою структури основних виробничих фондів підприємства є поступове збільшення питомої ваги активної частини, до якої належать машини та обладнання (із 28,31% у 2007 році до 38,15% у 2009 році).

**Таблиця 3.**  
**Структура основних фондів**

Показники	2007		2008		2009	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Земельні ділянки	4271,8	1,73	4271,8	1,73	4271,8	1,73
Будинки та споруди	141333,7	57,32	157075	52,64	174467	47,02
Машини та обладнання	69799,8	28,31	95579,7	32,03	141555	38,15
Транспортні засоби	14422,3	5,86	21342,3	7,15	25622	6,91
Інструменти, прилади, інвентар	3377,6	1,37	3854,4	1,29	4830	1,30
Бібліотечні фонди	39,3	0,02	61,2	0,02	88	0,02
Малоцінні необоротні активи	13198,6	5,34	16105	5,10	19663	4,72
Інвентарна тара	112,3	0,05	112	0,04	541	0,15
Усього	246555,4	100	298401,4	100	371038	100

Обладнання строком експлуатації до 10 років становить 46,8% (30,2+16,6), обладнання на підприємстві, доля машин строком служби > 20 років – 21,3%. Ця група підлягає заміні, оскільки вона морально і фізично застаріла.

**Таблиця 4.**  
**Використання складу обладнання ВАТ «КВБЗ»**

Строк експлуатації	Усього обладнання	
	шт.	%
До 5 років	1420	30,2
5-10 років	780	16,6
10-20 років	1500	31,9
> 20 років	1000	21,3
Усього	4700	100

Фондовіддача основних засобів з кожним роком зменшується. Збільшення середньорічної вартості основних фондів шороку здійснюється швидшими темпами, ніж обсяг продукції. Це обумовлено тим, що відбувається неефективне їх використання (простої обладнання, недовикористання виробничих потужностей, низький коефіцієнт змінності, наявність невстановленого обладнання тощо) [1].

**Таблиця 5.**  
**Фондовіддача основних засобів ВАТ «КВБЗ»**

Показники	2007	2008	2009
Обсяг продукції, тис.грн.	1209199	2183448	3580049
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	272478,4	334719,8	419893,5
Фондовіддача	4,22	4,09	3,79
Активна частина основних засобів, тис.грн.	69799,8	95579,7	141555
Фондовіддача активної частини засобів, грн.	16,49	14,37	11,27

Зниження фондовіддачі на 0,43 відбулося внаслідок зниження фондовіддачі активної частини основних засобів.

**Таблиця 6.**  
**Розрахунок впливу факторів на фондовіддачу**

Питома вага активної частини ОФ	Фондовіддача активної частини ОФ	Фондовіддача	Причина відхилення	Розрахунок
25,62	16,49	4,22	Фондовіддача активної частини ОФ	-
28,56	14,37	4,09		4,09-4,22=-0,13
33,71	11,27	3,79		3,79-4,09=-0,3

По-перше, згідно з нормативними значеннями коефіцієнти оновлення, приросту та придатності перевищують перші, коефіцієнти вибуття та зносу – навпаки, а, по-друге, відбувається неефективне використання основних засобів (простої обладнання, недовикористання виробничих потужностей, наявність невстановленого обладнання). При тривалих термінах використання обладнання, що значно перевищують нормативні строки, погіршуються техніко-економічні характеристики роботи обладнання (точність обробки деталей, продуктивність) [3].

**Таблиця 7.**  
**Показники ефективності використання основних засобів ВАТ «КВБЗ»**

Показники	Нормативні значення	2007	2008	2009
Коефіцієнт оновлення	0,5	0,70	0,75	0,79

Коефіцієнт вибуття	0,1	0,01	0,01	0,02
Коефіцієнт приросту	0,2	0,20	0,25	0,26
Коефіцієнт зносу	0,1	0,01	0,05	0,08
Коефіцієнт придатності	1	2,00	1,50	1,30

Для підвищення ефективності використання основних виробничих фондів даного підприємства, на нашу думку, необхідно:

1) технічне вдосконалення засобів праці:

- технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем;
- заміна застарілої техніки, модернізація обладнання;
- ліквідація вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства;

- механізація допоміжних та обслуговуючих виробництв;

- розвиток винахідництва та раціоналізаторства;

2) збільшення тривалості роботи машин та обладнання за рахунок:

- ліквідації незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо);

- скорочення строків ремонту обладнання;

- зниження простоїв: цілозміernih та всередині змін;

3) покращення організації та управління виробництвом, а саме:

- прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів;

- впровадження наукової організації праці та виробництва;

- покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами;

- вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки;

- розвиток матеріальної зацікавленості працівників, що сприяє підвищенню ефективності виробництва.

Застосування на практиці розроблених заходів (економічний ефект) у цілому по підприємству дасть змогу збільшити обсяг випуску товарної продукції, підвищити показник фондівіддачі, а також збільшити прибуток від реалізації й балансовий прибуток, а отже, і рентабельність виробничих фондів підприємства.

**Висновки.** Дослідження показали, що основні виробничі фонди становлять головну частину матеріально-технічної бази будь-якої галузі, особливо промисловості. На базі їх зростання збільшується економічний потенціал і виробничі можливості галузі, підвищується технічний рівень виробництва. Це, у свою чергу, підвищує темпи випуску продукції, що вирішальним чином сприяє вдосконаленню розширеного відтворення й правильному формуванню найважливіших пропорцій господарювання.

Щоб використання основних фондів було справді економічно вигідним та ефективним, необхідно не тільки стежити за його технічним станом, а й залучати фахівців при проведенні складних ремонтів; вивчати ринки виробництва; залучати спеціалістів маркетингового відділу; підвищувати рівень спеціалізації виробництва; застосовувати передові технології тощо.

#### Література:

- 1.Тарасенко Н.Ф. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – Львів: ЛБІ НБУ, 2000 – 485с.
- 2.Хмелевський С. Амортизаційна політика й оновлення промислово-виробничих основних фондів // Економіка України. – 1999.
- 3.Савицька Т.В. Аналіз господарської діяльності підприємства / Т.В. Савицька. – Мінськ: Нове видання, 1999.
- 4.<http://www.kvsz.com/>
- 5.<http://uk.wikipedia.org/wiki/>
- 6.<http://smida.gov.ua/db/participant/05763814/>

Стаття надійшла до редакції 5 травня 2011 року.



ТОВ "ДКС Центр"